

1. Відновити практику некомерційної реклами туристських можливостей краю. Необхідним є видання рекламно-інформаційних каталогів по існуючих спеціалізованих турах (культурно-пізнавальним, екологічним, екстремальному і т.д.), а паралельно - видання буклету малого формату «Основна інформація для туристів» (корисні відомості для іноземців). Одночасно необхідно створювати базу даних потенційних масових користувачів, туроператоров і турагентов, для яких варто проводити цільове адресне розсилання рекламної продукції.

2. Розвивати туристську інфраструктуру. Залишається актуальною проблема недостачі об'єктів сучасної індустрії розваг, поганих доріг, зношеності транспортної бази й дефіциту комфортабельних автобусів.

3. Ширше використовувати практику створення сприятливих умов для інвестицій у засоби розміщення туристів й іншу туристську інфраструктуру.

4. Підвищувати рівень сервісу обслуговування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мальська М.П., Худо В.В., Цибух В.І. Основи туристичного бізнесу. – К.: Центр навчальної літератури, 2004.- 272с.

2. Черчик Л.М. Маркетинг рекреаційних територій як інструмент становлення, розвитку та регулювання ринку рекреаційних ресурсів // Актуальні проблеми економіки, №1(55), 2006.

3. Мазур Ф.Ф. Соціально-економічні умови розвитку рекреаційної індустрії (на прикладі Карпатського регіону).- Київ: Центр навчальної літератури, 2005.- 96с.

4. Богалдин-Малых В.В. Маркетинг и управление в сфере туризма и социально-культурного сервиса: туристические, гостинично-ресторанные и развлекательные комплексы. Учебное пособие. – Москва-Воронеж, 2004. – 560 с.

УДК 658.155.2

ПІДХОДИ ДО РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ З КОЛЕКТИВНОЮ ФОРМОЮ ВЛАСНОСТІ

С.В. НЕСТЕРОВА, С.П. ШТИМА
Мукачівський технологічний інститут

У статті розглядаються підходи до розподілу прибутку на підприємствах з різною організаційно-правовою формою колективної власності з точки зору задоволення інтересів працівників-співвласників та зовнішніх інвесторів.

Розподільча політика на підприємствах з колективною формою власності досить багатогранна проблема. Окрім зовнішньоекономічних чинників, на розподіл прибутку впливає характер взаємовідносин між суб'єктами господарювання.

Об'єкти та методи дослідження

Процес приватизації викликав появу цілого напрямку досліджень вітчизняних вчених, присвячених функціонуванню та управлінню підприємств з колективною формою власності. У фундаментальних роботах Хубієва К., Парамонова Ф., Рутгайзера В. розглянутий механізм формування підприємств з колективною формою власності, специфіка взаємовідносин між співвласниками. Розподіл прибутку в цих дослідженнях розглядається як один з аспектів делегування власності. На наш погляд, даний аспект потребує врахування особливостей організаційно-правових форм господарювання, які спричиняють відмінності у підходах до розподілу отриманого прибутку. Визначення цих підходів здійснюватиметься за допомогою загальнонаукових методів дослідження, таких як аналіз, синтез, наукова дедукція.

Постановка задачі

Проблема розподілу прибутку – це, перш за все, проблема присвоєння додаткового продукту на мікрорівні. Можливість присвоєння додаткового продукту реалізується через право власності. Проте законодавча основа регламентування прав власності недосконала, що спричиняє деформацію права власності як на макро-, так і на мікрорівні. Мета даної статті – визначити особливості різних організаційно-правових форм господарювання з точки зору підходів до розподілу додаткового продукту між суб'єктами колективної власності.

Результати та їх обговорення

На макрорівні деформація права власності проявляється у системі взаємозв'язків між державою, підприємством та безпосередньо працівником. Теоретично працівник-виробник матеріальних благ може реалізувати право володіння та розпорядження засобами виробництва та додатковим продуктом (прибутком) через участь в діяльності господарського суб'єкта недержавної форми власності. На жаль, на практиці все виявляється набагато складнішим. При існуючій системі оподаткування значна частина додаткового продукту поглинається податками та відрахуваннями, тобто поступає в розпорядження держави. Де-юре, держава передала право власності, а відтак, право присвоєння прибутку приватним особам, колективам [3], але де-факто, існує ситуація, яка мало чим відрізняється від стану справ при командно-адміністративній економіці, коли прибуток практично повністю вилучався в бюджет і перерозподілявся без врахування економічних реалій на розсуд чиновників, інтереси яких завжди досить далекі від потреб виробників.

На мікрорівні деформація присвоєння додаткового продукту в більшій мірі характерна для суб'єктів колективної власності і викликана недосконалістю законодавчих актів, які регламентують принципи функціонування даних господарських структур [1]. Окрім іншого, на законодавчому рівні не розглянуто проблему розподілу прибутку - по суті, питання присвоєння додаткового продукту на мікрорівні, що дуже важливо, тому що колективна власність в даному випадку не абстрактне поняття “загальної” власності, а сукупність конкретних часток капіталу (у будь-якій матеріальній і нематеріальній формі), які належать конкретним суб'єктам ринкових відносин, інвестованих в дане підприємство з метою отримання прибутку. І механізм розподілу прибутку на кожному підприємстві має будуватись на певних юридичних принципах, для того, щоб запобігти досить ймовірні спроби порушення прав портфельних інвесторів.

Досвід функціонування різних видів підприємств з власністю працівників у ринковій економіці [2] дозволяє проаналізувати існуючі схеми розподілу додаткового продукту і на їх основі розробити загальні рекомендації щодо розподілу прибутку і дивідендної політики.

Враховуючи специфіку відкритого акціонерного товариства, акціонерний капітал якого складають вклади багатьох інвесторів, як правило, не пов'язаних з підприємством трудовими взаємовідносинами, прибуток такого товариства має розподілятися пропорційно внесеній частці. Яку саме частину прибутку розподіляти між акціонерами, і яку залишати у вигляді нерозподіленого прибутку на розвиток виробництва - на жаль, це питання залишається відкритим не тільки в вітчизняних умовах нестабільності ринкової кон'юнктури, але й є методологічною проблемою в країнах з розвинутою економікою. Певну відповідь може дати факторний аналіз чинників, розглянутий у попередньому розділі дослідження.

При вирішенні питання щодо розподілу прибутку в акціонерних товариствах закритого типу необхідним може виявитись аналіз статусу інвесторів по відношенню до підприємства. Особливістю даної форми товариства є обмежений обіг акцій товариства на зовнішньому фінансовому ринку. Отже, можливі ситуації, коли у структурі акціонерів переважають або працівники підприємства, або зовнішні інвестори. В кожному з цих випадків схема розподілу прибутку має бути різною, оскільки створення додаткового продукту здійснюється під впливом різних за своєю соціально-економічною сутністю. Якщо більшість акціонерів - сторонні інвестори, прибуток слід розподіляти пропорційно вкладеному капіталу, подібно до того, як це

відбувається у акціонерних товариствах відкритого типу, якщо ж акціонери - переважно працівники підприємства, схема розподілу прибутку може бути аналогічною схемі розподілу на підприємствах власності працівників. Але тут слід взяти до уваги ще один аспект проблеми. По мірі функціонування закритого акціонерного товариства, в його межах відбувається соціально-трудова рух робочої сили, де-які працівники поривають з підприємством трудові відносини (уходять на пенсію, звільняються, тимчасово не працюють) і переходять у категорію сторонніх акціонерів. Натомість з'являються нові працівники, які набувають статусу найманих. З часом цей процес набуває все більшого поширення, і акціонерне товариство може перейти в іншу якісну групу по відношенню до стосунків з акціонерами. Отже, при виборі схеми розподілу прибутку необхідно враховувати інтереси не тільки існуючих груп акціонерів, але й передбачати можливість маневру поведінки у взаємовідносинах з потенційними інвесторами.

Підприємства власності працівників характеризуються найбільшою різноманітністю схем і методів розподілу прибутку і дивідендної політики. В США, де передача підприємств у власність працівників, ініційована урядом шляхом реалізації програми наділення працівників власністю (ESOE) набула значного поширення, розподіл прибутку на подібних підприємствах відбувається пропорційно вкладеному капіталу або пропорційно трудовому вкладу. Зустрічаються також і змішані схеми, які враховують як трудову участь працівника, так і його частку у власності підприємства.. На наш погляд, найбільш справедливою, а відповідно, й найбільш ефективною є змішана схема розподілу прибутку.

В товариствах з обмеженою і додатковою відповідальністю схема розподілу прибутку обирається з урахуванням специфіки конкретного підприємства в залежності від правовідносин учасників. При цьому необхідно наголосити на неприпустимість гарантування кому-небудь з учасників отримання твердого розміру прибутку незалежно від результатів господарської діяльності.

Прибутки повного товариства, як правило, розподіляються між учасниками пропорційно їх часткам у дольовому капіталі. Проте установчий договір або спеціальна угода учасників можуть встановлювати й інший порядок такого розподілу, наприклад порівну або з врахуванням інших критеріїв. Важливою особливістю правового відношення учасника повного товариства є його необмежена відповідальність по боргах товариства всім своїм майном, звідси випливає правило про неможливість усунення будь-кого з товаришів від участі в прибутках або збитках.

У командитних товариствах повинно обумовлюватись право переважної участі у прибутках вкладників (осіб, які несуть обмежену відповідальність по боргах командити, тобто командитистів). При розподілі прибутку по вкладах і частках в першу чергу повинна бути відокремлена його частина, яка підлягає розподілу по вкладах командитистів. В цьому розумінні статус командитистів аналогічний статусу власників привілейованих акцій акціонерного товариства.

У виробничих кооперативах, враховуючи неподільність їх фондів, найбільш оптимальним представляється розподіл доходу між членами кооперативу пропорційно трудовому вкладу. В цьому аспекті цікавим може виявитись досвід всевітньовідомої Мандрагонської кооперативної групи. Прибуток порівну ділиться на фонд споживання і фонд накопичення. Капітал є нерозподільним, проте розподіляється приріст капіталу шляхом відрахування на особистий рахунок кожного працівника певного проценту з фонду накопичення. Крім того, два рази на рік працівник в залежності від свого трудового вкладу отримує свою долю прибутку з фонду споживання.

Висновки

Безумовно, запропоновані схеми присвоєння додаткового продукту на мікрорівні для підприємств колективної форми власності потребують подальшого аналізу і перевірки на ефективність використання в реальній економічній практиці. Що стосується проблем присвоєння на макрорівні, необхідно передусім переглянути податкове законодавство, яке по суті придушує підприємницький потенціал країни і сприяє відчуженню виробника від результатів своєї роботи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Папаика А.А. Основные теоретические положения конструирования распределительной экономической системы государства// Державне регулювання економіки. -2005. -№11. –С.24-39.
2. Парамонов Ф.И., Харламович О.Я. Механизм формирования и управления предприятиями с коллективной формой собственности/. - М.: Ера, 1999. -197 с.
Чепка В.В. Функціонування підприємств в постприватизаційний період// Проблеми трансформації соціально-економічної системи в Україні. Збірник наукових праць. – Острог: Видавництво „Острозька Академія”, 2004.- С.293-300.